

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus 2020

Katsaus valtion talousarvioesitykseen,
lokakuu 2019

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2019:58

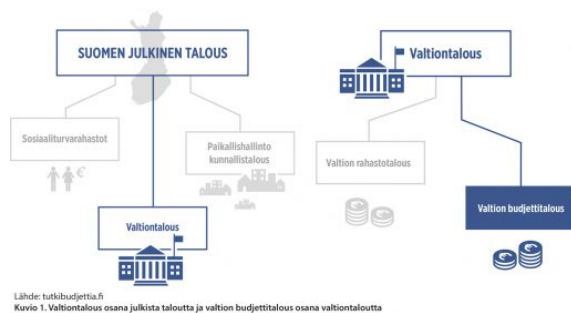
Talouspolitiikka

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Talouden näkymät	5
3 Hallituksen talouspoliittinen linja	8
4 Tulevaisuusinvestoinnit	10
5 Valtion talousarvioesitys 2020	11
6 Yhteenveto	21
7 Lisätietoja	22
8 Lukuohjeet ja tulostus	23

1 Johdanto

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista. Valtiontalous sisältää valtion talousarvion eli budjettitalouden ja valtion rahastotalouden (valtion rahastotaloutta käsitellään valtion talousarviossa luvussa 9 Budjetin ulkopuolinen valtiontalous). Valtion budjettitalouden sijoittumista valtiontalouteen ja Suomen julkiseen talouteen on havainnollistettu kuviossa 1. Tässä julkaisussa keskitytään pääosin valtion budjettitalouteen. Tarkastelun kohteena on hallituksen vuoden 2020 talousarvioesitys, joka annetaan eduskunnalle lokakuussa. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista kuvioiden ja taulukoiden avulla, sekä johdattaa lukija tutkimaan teemoja tarkemmin Internet-linkkien kautta. Taustamateriaalina budjetoinnissa käytetään valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomia talousennusteita, jotka esitellään taloudellisessa katsauksessa.

Ylin päätäntävalta valtion varojen käytöstä on Suomessa eduskunnalla, joka käyttää valtaa lähinnä kahdella tavalla: säätämällä lakeja ja hyväksymällä talousarvioita. Valtaosa talousarvion sisällöstä on lailla sidottua ja ennen talousarviosta päättämistä muutetaan usein lakeja. Eduskunta hyväksyy budjetin

seuraavalle talousarviovuodelle ennen edellisen talousarviovuoden loppua.

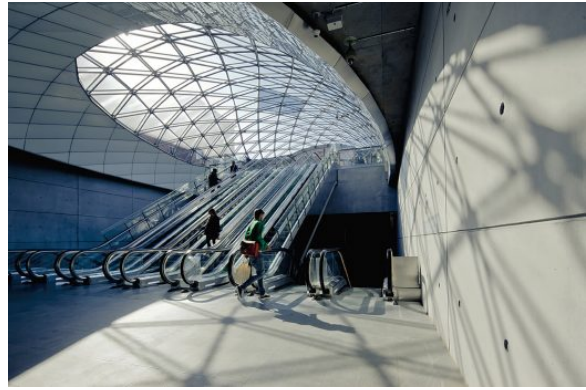
Valtion talousarvio eli budjetti on valtion taloutta ja varainhoitoa koskeva suunnitelma, jonka laadinnan pohjana on kevään julkisen talouden suunnitelma sekä pääministeri Rinteen hallitusohjelma. Käytännössä valtion talousarviossa arvioidaan valtion seuraavan vuoden tulojen ja menojen suuruutta ja kohdentumista. Hallitus neuvottelee talousarvioesityksestä budjettiriihessä.

Hallitusohjelmassa määritellään hallituksen talouspoliittiset päälinjat, joiden mukaisesti budjetti laaditaan. Lisäksi hallitus päättää vaalikauden alussa vaalikauden kehuksesta eli valtion menokatosta, sekä kehysmenettelyn säännöistä. Samalla kehys määrittelee linjan koko nelivuotisen vaalikauden menoille. Hallitus tarkistaa vuosittain huhtikuussa julkisen talouden suunnitelmassa kehysten hallinnon- alakohtaiset määrärahat sekä päivittää kehysten vastaamaan kustannustason, hintojen ja kehysmenojen rakenteen muutoksia. Lisätietoa osoitteessa <http://vm.fi/valtion-talouden-kehukset>.

Vuoden 2020 talousarvioesityksen loppusumma on 57,6 mrd. euroa. Pääosa määrärahoista käytetään sosiaaliturvaan. Tulot kerätään pääasiassa liikevaihtoon perustuvista veroista, kuten arvonlisäverosta, ja tuloveroista, kuten ansio- ja pääomatuloverosta. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan 2,0 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 109 mrd. euroon.

Seuraavassa luvussa luodaan katsaus talouden näkyymiin reaalityalouden ja julkisen talou-

den osalta. Luvussa 3 käsitellään hallituksen talouspoliittisia tavoitteita ja niiden toteutumista. Luvussa 4 tarkastellaan hallituksen tulevaisuusinvestointeja. Luku 5 käsittelee valtion talousarvioesityksen tulo- ja menoarvioita, alijäämää ja velkaa. Myös kuntataloutta käsitellään valtion budjettitalouden näkökulmasta. Luvussa 6 tehdään yhteenveto.

2 Talouden näkymät

Valtiovarainministeriön taloudellisessa katsauksessa käsitellään kansallisen ja kansainvälisen talouden näkymiä sekä talouspolitiikkaa ja julkista taloutta.

Taulukko 1. Kansantalouden kehitys vuosina 2017–2020
Ennuste syyskuu 2019

	2017*	2018*	2018**	2020**
BKT:n arvo, mrd. euroa	225,8	234,5	242,1	249,3
BKT, määrän muutos, %	3,1	1,7	1,5	1,0
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,5	6,3
Työllisyysaste, %	69,6	71,7	72,5	73,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	0,7	1,1	1,1	1,4
Pitkä korko, 10 v, %	0,5	0,7	0	-0,2

* Ennakkotieto
** Ennuste

Reaalitalous

Taloukasvu näyttää vielä lähiaikoina myönteiseltä huolimatta kansainvälisen talouden heikoista uutisista, sillä kotimainen kysyntä ylläpitää kasvua. Vuonna 2019 Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 1,5 %, josta taloukasvun arvioidaan hidastuvan 1,0 prosenttiin vuonna 2020. Vientikysyntä kehittyy aiempaa vaimeammin vuonna 2019 ja jatkaa sen jälkeen maltillisella urala. Julkisen kulutuksen ja investointien merkitys kasvulle korostuu vuonna 2020 hallitusohjelmaan kirjattujen toimien seurauksena. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu vuonna 2020 kotitalouksien säästämisasteen palautuessa hitaasti kohti normaalimpaa tasoaan.

Työllisten määrä kasvaa ja työllisyysaste nousee 73,4 prosenttiin vuoteen 2021 mennessä. Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän noin 3 % vuosittaista kasvuvauhtia, minkä odotetaan vähitellen heijastuvan inflaatioon.

Julkinen talous

Suomen taloudessa viime vuosina nähty hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Suidanteen viiletessä julkisen talouden alijäämän koheneminen taittuu. Alijäämä alkaa kasvaa vuonna 2019 ja samankaltainen kehitys jatkuu lähivuodet. Talous kasvaa suurin piirtein potentiaalista vauhtiaan ja siitä huolimatta menojen kasvu ylittää tulojen kasvun. Julkisessa taloudessa vallitsee rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Suotuisa suhdannetilanne on osaltaan peittänyt alleen julkisen talouden rakenteellisia ongelmia. Väestön ikääntyminen on jo kasvattanut eläkemenoja ja se kasvattaa tulevaisuudessa myös hoito- ja hoivamenoja. Julkisessa taloudessa on kestävyysvaje, jota ei ole vielä ratkaistu. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on laskenut hetkellisesti alle 60 % rajan, mutta velkasuhde alkaa 2020-alkuvuosina kasvaa uudelleen.

Menoja kasvattavat lähivuosina pääministeri Rinteen hallituksen pysyvät ja väliaikaiset menolisäykset. Vaikutusta kuitenkin vaimentaa hallituksen päättämät veronkorotukset.

Julkisen talouden riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Jos talouskasvu osoittautuu ennustettua hitaammaksi, jää verotulojen kasvu ennustettua heikommaksi ja esimerkiksi suhdanneluonteiset työttömyysmenot kasvavat ennustettua nopeammin.

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta
Ennuste syyskuu 2019

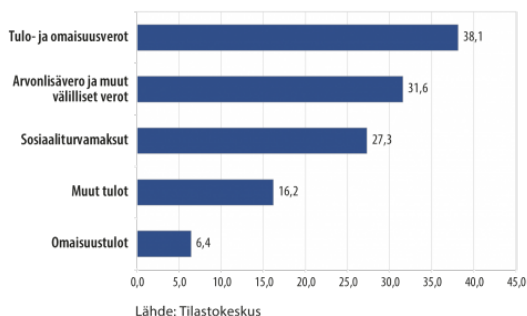
% BKT:sta	2017*	2018*	2019**	2020**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,0	42,3	41,9	42,2
Julkisyhteisöjen menot	53,7	53,1	52,7	53,1
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,7	-0,8	-1,0	-1,4
- valtionhallinto	-1,8	-1,2	-0,9	-1,2
- paikallishallinto	-0,2	-0,9	-1,2	-0,9
- työeläkelaitokset	1,0	1,0	0,8	0,7
- muut sosiaaliturvarahastot	0,3	0,3	0,2	0,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka	60,8	58,9	58,8	58,8
Valtionvelka ¹⁾	46,8	44,8	44,4	43,9

* ennakkotieto

** ennuste

1) VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tuloennusteiden vuoksi

Talouden suhdanteiden lisäksi julkisen talouden rakenteet heijastuvat julkisyhteisöjen tulojen kertymään ja menojen kohdentumiseen. Kuvio 2 nähdään, että julkisyhteisöjen tuloista suurin osa kerättiin tulo- ja omaisuusveroina sekä välillisinä veroina vuonna 2017.

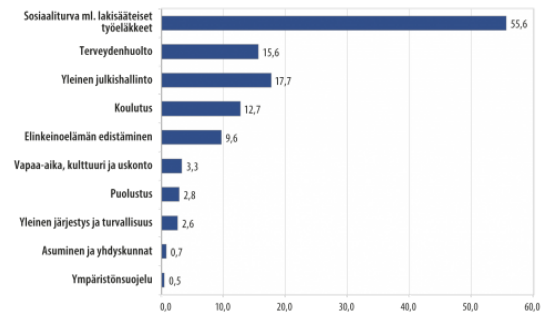

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 2. Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2017, mrd. euroa

Julkisyhteisöjen menoista suurin osa muodostuu sosiaaliturvaetuksien menoista, mikä näkyy kuvio 3. Näitä menoja ovat muun muassa eläkkeet, työttömyysetuudet ja perhe-etuudet sekä sairausajan, asumisen ja so-

siaalista syrjäytymistä ehkäisevät tuet.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen menot käyttökohteen mukaisesti (COFOG) vuonna 2017, mrd. euroa

Taulukko 3 havainnollistaa opetus- ja sivistystoimesta sekä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista aiheutuvaa kustannusten keskimääräistä suuruusluokkaa. Taulukosta nähdään esimerkiksi, että ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtaiset julkiselle taloudelle koituvat kustannukset olivat muihin koulutusmuotoihin nähden korkeimmat vuonna 2017.

Taulukko 3. Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2017

	euroa	
Opetus- ja sivistystoimi		
Perusopetus	8 941,0	/oppilas/vuosi
Lukiokoulutus	7 669,0	/opiskelija/vuosi
Ammatillinen peruskoulutus	10 545,0	/opiskelija/vuosi
Ammattikorkeakoulutus	8 021,0	/opiskelija/vuosi
Yliopistokoulutuksen budjettirahoitus	8 460,0	/opiskelija/vuosi
Yleiset kirjastot	3,7	/lainaus
Sosiaalipalvelut		
Lasten päivähoito ¹⁾	86,4	/hoitopäivä
Vanhainkotihoito ²⁾	170,0	/hoitopäivä
Terveystuotopalvelut		
Perusterveydenhuolto		
- Terveyskeskuskäynti ³⁾	77,8	/käynti
- Vuodeosastohoito	308,0	/hoitopäivä
- Hammashoito	109,8	/käynti
Erikoissairaanhoito		
- Somaattinen erikoissairaanhoito ⁴⁾	1 661,6	/hoitopäivä

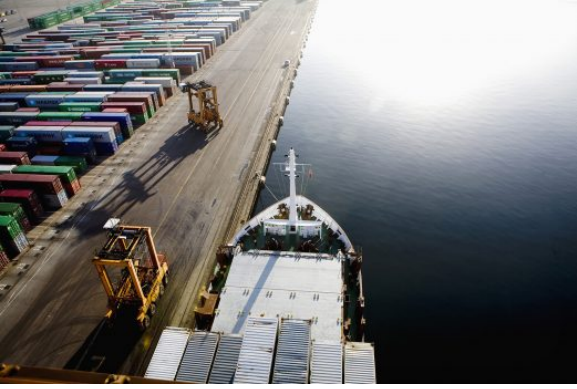
1) Sisältää kuntien kustantaman osa- ja kokopäivähoitoa. Hoitopäivien määrä on painotettu osa- ja kokopäivähoitoa osalta siten, että osapäivähoitoa hoitopäiviin käytiin painokerrointa 0,6 ja kokopäivähoitoa hoitopäiviin kerrointa 1.

2) Perustuu kuuden suurimman kunnan, ns. Kuusikko kuntien, kustannuksiin. (sis. oman toiminnan ja ostettujen kustannukset)

3) Sisältää kaikki käynnit, ml. esim. neuvola ja fysioterapia. Perusterveydenhuollon lääkärikäynnin kustannus keskimäärin 90,0 euroa/käynti.

4) Sisältää vuodeosastohoidon ja päiväkirurgian.

Lähteet: Opetushallitus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Suomen yleisten kirjastojen tilastot ja Tilastokeskus

3 Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Antti Rinteen hallitus on linjannut talouspolitiikkaansa hallitusohjelmassa (<http://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma>). Hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen, jolla tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeaa työllisyyttä ja kestävästä julkisesta taloudesta.

Hallituskauden keskeiset talouspolitiikan tavoitteet ovat:

- Työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä
- Normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023
- Hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät
- Hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä

Hallituksen päätösperäiset pysyvät lisämenot katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloin. Pysyviä julkisen talouden menoja lisätään hallituksen päätöksin noin 1,4 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Tästä vuoteen 2020 kohdistuu noin 1,1 mrd. euron menolisäys. Pysyvät uudet menot kohdennetaan muun muassa osaamisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen sekä ilmastopoliittisiin toimiin.

Pysyvät menolisäykset katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloin ja uudelleenkohdennuksin.

Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti hyvinvointivaltion rahoitus pohjaa vahvistetaan verotuksen kautta noin 0,7 mrd. eurolla. Pieni osa menolisäyksistä rahoitetaan siten, että valtion budjettitalouden menoja ja tuloja uudelleen kohdennetaan muun muassa alentamalla eräiden siirtomäärärahojen tasoa. Hallituksen 75 prosentin työllisyysastetavoitteen saavuttaminen vahvistaisi julkista taloutta niin, että osa vahvistumisesta voitaisiin kohdentaa lisämenoihin. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää työn tarjontaa ja kysyntää tukevia toimia sekä kohtaanto-ongelman lievittämistä. Työllisyysasteen nousu on hallitusohjelmassa tulopohjan keskeisin yksittäinen elementti. Hallitus toteuttaa myös julkisen talouden kohdentuvia tuottavuustoimia.

Suomen julkisen talouden tavoitteenasetteluun vaikuttavat myös EU-säännökset, joista merkittävimpänä vakaus- ja kasvusopimus, joka velvoittaa EU:n jäsenvaltioita ylläpitämään julkisen talouden tasapainoa ja välttämään liiallista velkaantumista. EU-lainsäädännön mukaan julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % ja velka enintään 60 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite (MTO), jota arvioidaan kahden pilarin – rakenteellinen jäämä ja menosääntö – avulla. Valtioneuvoston syksyllä 2019 vahvistama keskipitkän aikavälin tavoite rakenteelliselle rahoitusasemalle pidetään ennallaan, -0,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Muut julkisen talouden tavoitteet muun muassa

assa alasektoritavoitteet asetetaan siten, että ne ovat linjassa hallituksen vuodelle 2023 tavoitteleman julkisen talouden tasapainon kanssa.

Taulukossa 4 on kuvattu Suomen finanssipolitiikkaa ohjaavia tavoitteita ja sääntöjä sekä verrattu niitä valtiovarainministeriön ennusteeseen. Valtaosaa pääministeri Rinteen hallituksen finanssipoliittisista tavoitteista ei saavuteta ilman uusia työllisyyttä ja julkista taloutta kohentavia toimia hallituskauden aikana. Valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä kasvaa 2020-luvun alkuvuosina 1½ prosentin tuntumaan suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionhallinto ja paikallishallinto ovat jäämässä niille asetetuista nimellisistä rahoitusasematavoitteista. Myös työeläkelaitosten ylijäämä alittaa sille asetetun yhden prosentin ylijäämätavoitteen. Muut sosiaaliturvarahastot pysyvät puolestaan tavoitellun mukaisesti tasapainossa.

Taulukko 4. Suomen finanssipolitiikkaa ohjaavat tavoitteet ja säännöt

Julkisen talouden sektori	Muuttuja	Tavoite vuodelle 2023, % BKT:sta	Arvio vuodelle 2023, % BKT:sta
Hallituksen asettamat rahoitusasematavoitteet vaalikaudelle			
Julkisyhteisöt	Rahoitusasema	0,00 %	-1,4 %
Valtionhallinto	Rahoitusasema	vähintään -0,5 %	-0,9 %
Paikallishallinto	Rahoitusasema	vähintään -0,5 %	-1,2 %
Sosiaaliturvarahastot			
- Työeläkerahastot	Rahoitusasema	noin 1,0 %	0,6 %
- Muut sosiaaliturvarahastot	Rahoitusasema	noin 0,0 %	0,0 %
Julkisyhteisöjen bruttovelka	Velka	velkasuhde alenee	61,6 %
EU-säännöt			
Julkinen talous	Rahoitusasema	vähintään -3 %	-1,4 %
	Velka*	korkeintaan 60 %	61,6 %
	Rakenteellisen rahoitusaseman keskipitkän aikavälin tavoite (MTO)**	-0,50 %	-1,4 %

* EU:n velkasäännön tulkinnassa otetaan huomioon myös mm. velan alenemisen nopeus historiassa ja tulevaisuudessa.

** Vakaus- ja kasvusopimus velvoittaa EU-jäsenmaat asettamaan julkisen talouden rakenteelliselle alijäämälle keskipitkän aikavälin tavoitteen (MTO). Suomen keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on asetettu 0,5 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen. Tavoitteen saavuttamista tai lähentymistä sitä kohtaan arvioidaan rakenteellisen jäämän ja menosäännön avulla. Lisätietoa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2020–2023 liitteessä 5 Suomen vakausohjelmassa.

4 Tulevaisuusinvestoinnit

Pääministeri Rinteen hallitusohjelman mukaisesti hallitus toteuttaa vaalikauden aikana kertaluonteisen tulevaisuusinvestointiohjelman, joka tukee hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista sekä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä. Sen puitteissa voidaan vaalikauden aikana kohdentamaan enintään 3 mrd. euroa kertaluonteisiin investointeihin ja yhteiskunnallisesti tärkeisiin kokeiluihin. Nämä toimet ovat kertaluonteisia, eivätkä ne lisää valtion menoja vuonna 2023.

Vuoden 2020 talousarvioesityksen sekä vuosien 2020-2023 julkisen suunnitelman yhteydessä hallitus on päättänyt kohdentaa yhteensä 1,4 mrd. euroa kertaluonteisiin tulevaisuusinvestointeihin, josta 0,75 mrd. euroa vuodelle 2020. Merkittäviä investointeja kohdistuu vuonna 2020 ammatillisen koulutuksen opettajien sekä ohjaajien palkkaamiseen 80 milj. euroa, perusopetuksen laatu ja tasa-arvo-ohjelmaan 60 milj. euroa, luonnonhaittakorvauksiin sekä Business Finlandin avustuksiin yritysveltoista T&K&I-pakettia varten. Lisäksi Valtion asuntorahastosta kohdennetaan lähes 50 milj. euron lisäpanokset vuonna 2020.

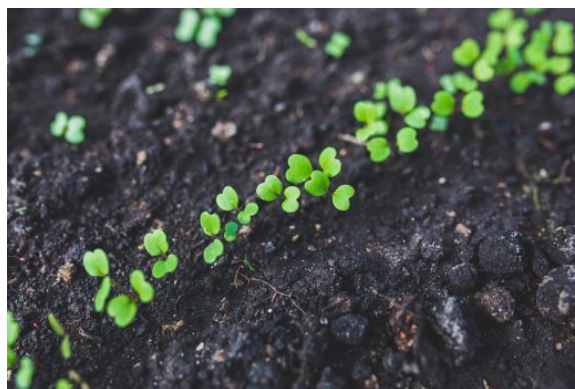
Hallitusohjelman mukaisesti toimenpiteet tullaan rahoittamaan pääosin omaisuustuloilla siten, että hallituksen tulevaisuusinvestointiohjelma ei tule heikentämään valtion budjettitalouden alijäämää tai kasvattamaan valtion velkaa. Kansantalouden tilinpidon mukaiseen julkisen talouden rahoitusasemaan tulevaisuusinvestoinnit kuitenkin vai-

kuttavat heikentävästi. Tulevaisuusinvestointien rahoittamista varten vuoden 2020 talousarvioesitykseen sisältyy 726 milj. euroa omaisuustuloja.

Taulukossa 5 esitetään tulevaisuusinvestointeihin liittyvät määrärahalisyykset jaoteltuna hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien mukaisesti. Tulevaisuusinvestointiohjelman loppuosalle, joka on kooltaan noin 1,7 mrd. euroa, on tehty julkisen talouden suunnitelmassa 2020-2023 kehysvaraus vuosille 2021 ja 2022. Ohjelman toimeenpanosta päätetään syksyn 2020 budjettiriihessä osana hallitusohjelman mukaista työllisyystoimia ja menolisäyksiä koskevaa tarkastelua.

Taulukko 5. Tulevaisuusinvestoinnit jaoteltuna hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien mukaan kuten päätetty vuosien 2020-2023 julkisen talouden suunnitelmassa, milj. euroa

	2020	2021	2022
Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	119,7	134,7	18,0
Suomi kokoaan suurempi maailmalla	14,4	10,3	0,0
Turvallinen oikeuvalto Suomi	24,3	9,8	3,0
Elinvoimainen Suomi	327,1	96,5	1,1
Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	24,5	21,6	7,2
Oikeudenmukainen, yhdenvertainen, ja mukaan ottava Suomi	35,1	36,4	26,0
Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	205,4	130,0	120,0
Yhteensä	750,4	439,3	175,3

5 Valtion talousarvioesitys 2020

Valtion tuloja ja menoja tarkastellaan talousarvion yleisperusteluissa luvuissa 4 ja 5 sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa (<http://budjetti.vm.fi>). Tuloarviot käsitellään osastoittain ja määräraha-arviot hallinnonaloittain.

5.1 Tulot, menot, alijäämä ja velka

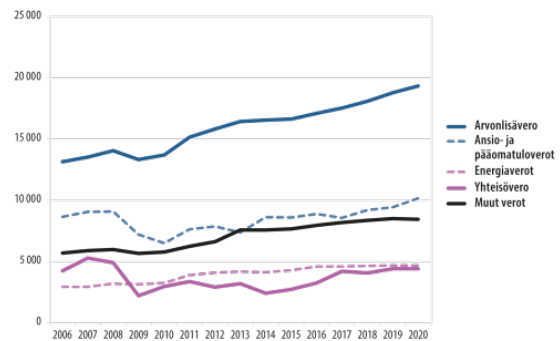
Tulot

Vuoden 2020 valtion budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 55,6 mrd. euroa, josta verotulot muodostavat noin 86 % eli 47 mrd. euroa. Verokertymän arvioidaan kasvavan 2,7 % vuonna 2020 vuoden 2019 talousarvioon nähden.

Kuviossa 4 tarkastellaan pelkästään verotulojen kehitystä vuosina 2006–2020. Vuodesta 2016 alkaneen korkeasuhdanteen taittumisen myötä myös verotulojen kasvu hidastuu. Yksittäisten verolajien tuotto on kuitenkin kehittynyt hyvin eri tavoin. Arvonlisävero muodostaa valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sen tuotto määräytyy pitkälti yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella, ja se

onkin kasvanut viime vuosina verrattain voimakkaasti.

Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että vero-kilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaveron tuotto kehittyy verrattain maltillisesti huolimatta verotuksen kiristymisestä. Energiaverokertymän hidasta kasvua selittää veropohjien kuten esimerkiksi polttonesteiden ja sähkön kulutuksen maltillinen kehitys.

Kuvio 4. Valtion verotulojen kehitys verolajeittain vuosina 2006–2020, milj. euroa

Menot

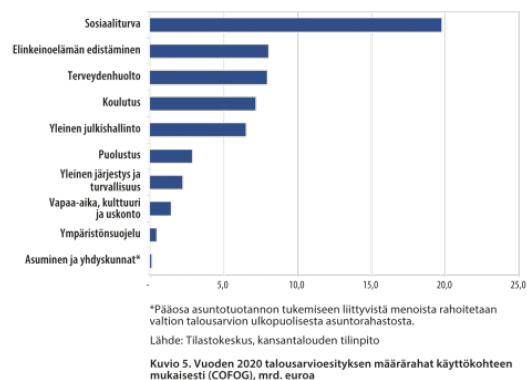
Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 57,6 mrd. euroa, mikä on noin 2,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa.

Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioon ottaen määrära-

hat nousevat 2,5 % vuoden 2019 varsinaisesta talousarviosta. Menotaso nostavat erityisesti pääministeri Rinteen hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset sekä määräaikaiset tulevaisuusinvestoinnit. Myös eräät ns. automaattitekijät, kuten ikäsidonnaisten valtion menojen kasvu, täysimääräiset indeksikorotukset sekä veroperustemuutosten vaikutusten kompensatio kunnille näkyvät menojen nousuna vuoteen 2019 verrattuna. Toisaalta hyvä työllisyystilanne edelleen alentaa työttömyysturvamenoja.

Valtionvelan korkomenot ovat uuden korkotasoennusteen myötä merkittävästi alemmat vuonna 2020 kuin mitä vuodelle 2019 on budjetoitu.

Määrärahojen, eli valtion menojen, kohdentuminen eri käyttötarkoituksiin riippuu poliittisista päätöksistä, talouden rakenteista ja suhdanteista. Merkittävin osa valtion talousarvioesityksen määrärahoista vuonna 2020 kohdistuu sosiaaliturvaan (20 %). Huolimatta siitä, että eläkkeisiin käytetään edellisvuotista enemmän, niin sosiaaliturvaan yhteensä käytetyt menot alenevat noin prosentin vuonna 2020. Tähän vaikuttaa työttömyyssidonnaisten menojen lasku sekä se, että valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista pienenee vuonna 2020. Kuviossa 5 on havainnollistettu valtion määrärahojen käyttökohteet vuonna 2020 hallituksen esityksen mukaisesti.

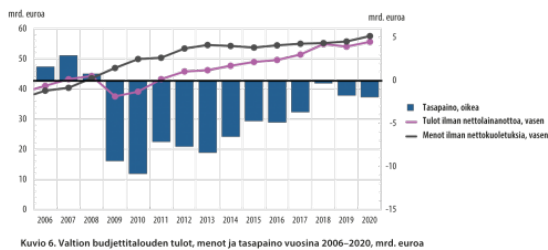
Osa valtion budjettiin tulevista tuloista saadaan Euroopan unionilta, ja toisaalta Suomen valtio maksaa EU:lle maksuja. Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon noin 2,3 mrd. euroa vuonna 2020. Suomen maksut kasvavat 130 milj. euroa vuodelle 2019 budjetoituun verrattuna. EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1,2 mrd. euroa, mikä on noin 25 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2019 arvioidaan saatavan. Valtiontalouden EU-tulojen ja menojen suhdetta on havainnollistettu taulukossa 6. EU:n vuoden 2020 talousarvioesityksen keskeisimpinä tavoitteina on tukea Euroopan talouden kilpailukykyä sekä lisätä solidaarisuutta ja parantaa turvallisuutta EU:ssa ja sen ulkopuolella. EU:n monivuotisesta (vuosia 2021-2027 koskevasta) rahoituskehiksestä käytävät neuvottelut jatkuvat Suomen EU-puheenjohtajakaudella siten, että ratkaisuun pyritään vuoden 2019 loppuun mennessä. Lähtökohtana on, että Iso-Britannia osallistuu EU-eronsa jälkeen unionin budjetin rahoitukseen vuoden 2020 loppuun asti ja vielä tämänkin jälkeen nykyiseen rahoituskauteen (2014-2020) liittyvien maksusitoumusten realisoituessa vasta seuraavan rahoituskauden (2021-2027) puolella.

Taulukko 6. Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista 2018–2020, milj. euroa

Valtiontalouden menot	Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019	Talousarvioesitys 2020
Budjettitalous			
ALV-maksu	292	301	316
BKTL-maksu	1 425	1 619	1 743
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	123	149	147
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	1 839	2 069	2 206
Euroopan kehitysrahasto	68	74	68
Yhteensä	1 907	2 143	2 274
Valtiontalouden tulot	Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019	Talousarvioesitys 2020
Budjettitalous			
Maataloustuki	525	537	537
Maaseudun kehittäminen	346	340	370
Rakennepoliittinen tuki	189	200	190
Tullien yms. kantopalkkio	35	37	38
Muut tulot	41	41	45
Rahastotalous			
Interventiorahasto	0	0	0
Maatilatatalouden kehittämisrahasto	0	0	0
Yhteensä	1 136	1 154	1 180
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut (sis. kantopalkkion)	173	184	189

Alijäämä

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2020 on noin 2,0 mrd. euroa alijäämäinen, mikä kateaan ottamalla lisää velkaa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan vuonna 2020 noin 1,2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtion budjettitalous on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 alkaen. Tilannetta on havainnollistettu kuviossa 6.

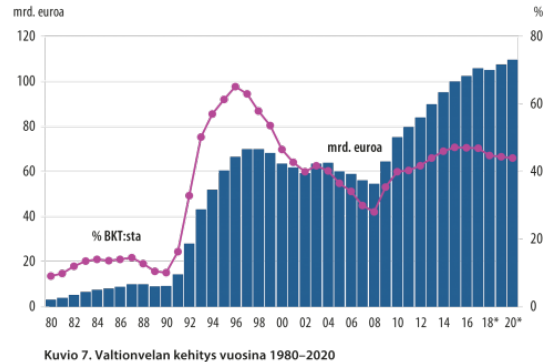

Kuvio 6. Valtion budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino vuosina 2006–2020, mrd. euroa

Velka

Vuoden 2020 lopussa valtionvelan mukaan lukien rahastotalouden velka, arvioidaan olevan noin 109 mrd. euroa, mikä on noin 44 %

suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan noin 870 milj. euroa, mikä on noin 300 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Kuvioista 7 nähdään, että valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen on alentunut viimeisten vuosien aikana, vaikka euromääräisesti velan kasvu on jatkunut.

Kuvio 7. Valtionvelan kehitys vuosina 1980–2020

5.2 Poimintoja vuoden 2020 talousarvioesityksen vero- ja määrärahapäättöksistä

VEROPERUSTEMUUTOKSET

Pääministeri Rinteen hallituksen veropolitiikan yhtenä tavoitteena on varmistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus pohja digitaalisessa ja nopeasti kehittyvässä maailmantaloudessa. Tiivistämällä veropohjaa mahdollistetaan matalat verokannat ja tasapuolinen verotus, jotka edistävät yritystoimintaa, työllisyyttä, kasvua ja hyvinvointia. Verotuksessa haetaan ratkaisuja, jotka edistävät hallituksen ilmastotavoitteita taloudellisesti tehokkaimmin, nopeuttavat siirtymää pois fossiilisista polttoaineista ja jotka samalla täyttävät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset.

Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen kiristyminen kohdistuu pääasiassa valmisteverotukseen. Tavoitteena on rahoittaa hallitusohjelman pysyviä menolisäyksiä ja samalla ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään ja terveellisempään suuntaan. Terveyttä pyritään edistämään korottamalla tupakan, alkoholin ja virvoitusjuomien valmisteveroja hallituskauden aikana. Kulutusverotuksen kiristymistä kompensoidaan pieni- ja keskituloisille tuloverotuksen keventämisen kautta.

Vuonna 2020 kiristetään hallitusohjelman mukaisesti liikennepolttoaineiden verotusta, minkä arvioidaan lisäävän vuositasolla verotuloja yhteensä 250 milj. eurolla. Terveysten edistämiseksi myös tupakan (+50 milj. euroa) ja virvoitusjuomien (+25 milj. euroa) verotusta kiristetään. Ansiotulojen verotukseen tehdään indeksitarkistus, joka pienentää valtion verotuloja vuositasolla 275 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Lisäksi hallitus keventää maltillisesti pieni- ja keskituloisten tuloverotusta. Tällä pyritään kompensoimaan välillisen verotuksen kiristymisen vaikutuksia. Tuloveropohjaa tiivistetään rajaamalla kotitalousvähennystä sekä pienentämällä asuntolainojen korkovähennysoikeutta. Alun perin määräaikaiseksi säädetyn solidaarisuusveron voimassaoloa jatketaan.

YLEINEN JULKISHALLINTO

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan ehdotetaan 1,5 milj. euroa vuodelle 2020. Toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen sekä sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen.

Puolutoiminnan tukemiseen ehdotetaan noin 36 milj. euroa, jossa on lisäystä 6 milj. euroa vuodesta 2019.

Ministereiden, valtiosihteerien ja erityisavustajien palkkausmäärärahoihin ehdotetaan yhteensä 5 milj. euroa korotusta vuoteen 2019 nähden aiheutuen ministerien, valtiosihteerien ja erityisavustajien määrän noususta, palkkioperusteiden tarkistuksista sekä edellisen hallituksen ministereiden palkkioihin kohdistettujen aiempien säästöjen poistamisesta.

ULKOASIAINHALLINTO

Ulkoasiainhallinnolle esitetään 1 milj. euron lisäystä edustustoverkon laajentamiseen.

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,0 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan vuonna 2020 olevan noin 0,41 % suhteessa bruttokansantuloon.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 2,5 milj. euron määräraha vuonna 2020.

PUOLUSTUS

Puolustusvoimien määrärahoihin ehdotetaan henkilö- ja tehtävämäärän lisäämiseen, kertausharjoitusten määrän lisäämiseen sekä vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen uuteen toimintamalliin yhteensä 5,5 milj. euron

lisäystä.

Hornet-hävittäjäkaluston suorituskyvyn täysimääräinen korvaaminen aiheuttaa jo ennen hankintapäätöstä valmisteluvaiheen menoja, joihin ehdotetaan 10 milj. euroa vuonna 2020. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 765 milj. euroa, joka sisältää Laivue 2020 -hankkeen rahoitusosuutta.

Sotilaalliseen kriisinhallinnan menoihin ehdotetaan yhteensä 113 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 16,6 milj. euroa.

YLEINEN JÄRJESTYS JA TURVALISUUS

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä 816 milj. euroa. Määrärahoilla aloitetaan poliisimiesten henkilötövuosimäärän nostaminen hallitusohjelman mukaiselle 7 500 henkilötövuoden tasolle vuoteen 2023 mennessä.

Rikosketjun toimintakyvyn sekä rikosvastuun toteutumisen ylläpitämiseksi syyttäjälaitokselle, tuomioistuimille, oikeusavulle ja Rikosseuraamuslaitokselle osoitetaan yhteensä 5,2 milj. euroa lisärahoitusta. Lisäksi näytön keskittämiseen käräjäoikeuksiin ehdotetaan 2 milj. euron kertaluonteista lisäystä.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä 268 milj. euroa. Talousarvioehdotuksessa on huomioitu hallitusohjelmaan kirjattu tavoite rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaamisesta niin, että Rajavartiolaitoksen toimintamäärärahoja lisätään vuonna 2020 1,3 milj. eurolla. Lisäksi Rajavartiolaitokselle ehdotetaan lisämäärärahaa muun muassa EU:n rajaturvallisuusvaatimusten johdosta, Rovaniemen lentoase-

man ulkorajaliikenteen kasvun johdosta sekä eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvien joukkojen menoihin. Rajavartiolaitoksen alusten korjausinvestointeihin ehdotetaan 15 milj. euron kertaluonteista lisämäärärahaa.

Pakolaiskiintiötä nostetaan hallitusohjelman mukaisesti vuositasolla sadalla henkilöllä 850 henkilöön. Tästä johtuen ehdotetaan yhteensä 0,9 milj. euron määrärahalisäyksiä vuodelle 2020. Lisäksi kotouttamisen tehostamiseen ja nopeuttamiseen ehdotetaan 2,3 milj. euron lisäystä. Päätöksentekoresurssien turvaamiseen erityisesti liittyen työperäiseen maahanmuuttoon ehdotetaan 10 milj. euroa. Turvapaikkahakemusten ruuhkan purkuun ehdotetaan 3 milj. euroa.

ELINKEINOELÄMÄÄN LIITTYVÄT ASIAT

Palkkatuen käytön lisäämiseksi yrityksissä ehdotetaan julkisiin työvoimapalveluihin lisäystä 10 milj. euroa. Palkkatukea kehitetään ja käyttöä laajennetaan yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa siten, ettei vaaranneta työehtosopimusten mukaista työtä tai vääristetä kilpailua.

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseen ehdotetaan yhteensä 12,6 milj. euroa. Määrärahalla rahoitetaan mm. kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoitinnan laajentamista ja maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteitä.

Business Finlandin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan avustusvaltuudeksi ehdotetaan 328 milj. euroa. Lisäksi Business Finlandin avustusmuotoiseen rahoitukseen ehdotetaan 88 milj. euroa, lisäyksestä 55 milj. euroa aiheutuu yritysveloisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tu-

kemisestä.

Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemiseen, sopimusperusteiseen yhteistyöhön ja alueiden kehittämistä koskeviin hankkeisiin ehdotetaan 20 milj. euroa. Alueellista kuljetustukea ehdotetaan jatkettavaksi, mihin kohdennetaan 6 milj. euroa.

Osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja määräaikaiseen kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukihankkeeseen ehdotetaan 23 milj. euroa vuonna 2020.

Energiatuen myöntämisvaltuuteen ehdotetaan 30 milj. euron lisäystä kivihiltä korvaavien investointien tukemiseen. Kansallisen biokaasuohjelman toimeenpanoon ehdotetaan 5 milj. euroa.

Liikenneverkkoihin osoitetaan noin 2,1 mrd. euron rahoitus, josta perusväylänpidon osuus on 1,4 mrd. euroa. Perusväylänpidon määrärahoihin sisältyy hallitusohjelman mukainen 300 milj. euron pysyvä korotus, jolla pyritään varmistamaan, ettei korjausvelka kasva ja että olemassa olevaa korjausvelkaa voidaan purkaa. Kehittämishankkeisiin osoitetaan liki 500 milj. euroa. Uutena hankkeena aloitetaan Hanko—Hyvinkää-rataosan sähköistäminen. Lisäksi aloitetaan Kemin Ajoksen meriväylän syventämisen, Tampere—Jyväskylä-rataosan parantamisen ja Seinäjoki—Vaasa-rataosan parantamisen suunnittelu. Lisäksi kertaluonteisena tulevaisuusinvestointina osoitetaan 12 milj. euroa vaarallisten tasoristeysten poistamiseen ja 10 milj. euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen valtion hankkeissa ja valtionavustuksina kunnille vastaaviin hankkeisiin 14,5 milj. euroa. Yksityisteiden avustuksiin osoitetaan 20 milj. euroa.

Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen lisätään 1,25 milj. euroa yhteysalusliikenteen laiturien korjaamiseen. Julkiseen henkilöliikenteeseen kohdennetaan

hallitusohjelman mukainen 20 milj. euron tasokorotus ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat lisääntyvät 33 milj. eurolla edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu mm. ympäristökorvaukseen ja luonnonhaittakorvaukseen ehdotettavista kertaluonteisista lisäyksistä. Lisäksi Maatilatalouden kehittämisrahastoon (Makera) ehdotetaan kertaluonteista noin 90 milj. euron siirtoa.

Hallitusohjelmaan perustuvia pysyviä määrärahalisäyksistä suurimpia ovat maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaan ehdotettavat määrärahat sekä luomusitoumusten rahoituksen turvaaminen.

YMPÄRISTÖN- JA LUONNONSUOJELU

Luonnonsuojelurahoitukseen ehdotetaan yhteensä 100 milj. euron lisäystä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpanoa jatketaan. Käynnistetään toimintaohjelma elinympäristöjen monimuotoisuuden parantamiseksi. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitusta vahvistetaan luonnonsuojelutehtävien osalta.

Laadittavan strategisen kiertotalouden edistämishojelman toteuttamiseen ja kiertotalouden edistämiseen varataan yhteensä 2 milj. euroa ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenoissa.

Kansallisen ilmastopaneelin toimintaa vahvistetaan lisäämällä määrärahaa 0,45 milj. eurolla vuositasolla.

ASUMINEN JA YHDYSKUNTAPALVELUT

Valtion asuntorahaston varoja käytetään noin 202 milj. euroa asuntotoimen avustusten ja korkotukien maksamiseen.

Valtion asuntorahastosta ehdotetaan rahoitettavan lähiöohjelmaa 5 milj. eurolla. Taloyhtiöiden energia-avustuksiin ehdotetaan 20 milj. euroa. Valtion tukeman asuntokannan kunnostamiseen ikääntyneille paremmin sopivaksi ehdotetaan käytettävän 5 milj. euroa. Sekä purkuavustuksen että purkuakordien enimmäismäärää ehdotetaan nostettavan 5 milj. eurolla, millä on tarkoitus sopeuttaa ARA-asuntokantaa väestöä menettävillä alueilla.

Rakennusperintöavustuksien määrää lisätään 1,7 milj. euroon.

TERVEYDENHUOLTO

Lapsi ja perhepalveluiden kehittämiseen sekä Lapset- ja perhepalveluiden muutosohjelma -hankkeen jatkokon ehdotetaan yhteensä 10 milj. euron määrärahaa vuodelle 2020.

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten selvittämisen ja ehkäisemisen edistämiseksi jatketaan Lastenasiainalo-toimintamallin käyttöönoton tukemista. Seksuaalirikosten uhrien

tukikeskusten (SERI) perustamisen arvioitiin ehdotetaan 0,3 milj. euron määrärahaa.

Osana terveystalouden tutkimus- ja innovaatio toiminnan kehittämistä ehdotetaan uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toiminnan käynnistymiseen 5,2 milj. euron määrärahaa.

Kansallista rokotusohjelmaa kehitetään laajentamalla TBE-rokotusta ja HPV-rokotusta myös pojille. Laajennukseen kohdennetaan 2,0 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämishankkeisiin ehdotetaan 97 milj. euron määrärahaa. Tavoitteena on esimerkiksi palveluiden saatavuuden parantaminen etupainotteisesti. Kehittämishankkeet kohdentuvat muun muassa peruspalveluiden saatavuuden turvaamiseen, ikäihmistien hoidon ja hoivan parantamiseen sekä kansallisen poikkihallinnollisen mielenterveysstrategian ja lapsistrategian valmisteluun.

Päihteitä käyttävien äitien hoitoon ehdotetaan 1,5 milj. euron määrärahaa. Saattohoidon ja palliativisen hoidon vahvistamiseen ehdotetaan 2 milj. euron määrärahaa.

VIRKISTYS- JA KULTTUURITOIMINTA

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen ehdotetaan lisäystä 1 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti kulttuurin avustuksiin ehdotetaan lisäystä yhteensä 5,1 milj. euroa. Taiteilija-apurahojen tason korotukseen ehdotetaan 1,4 milj. euroa.

Kansallisteatterin peruskorjaukseen ehdotetaan kertapanostuksena 20 milj. euroa.

Liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen ehdotetaan 4,8 milj. euroa lisäystä.

Liikkuva koulu ohjelman laajentamiseen eri ikäluokkiin ehdotetaan 5,8 milj. euroa ja liikuntapaikkojen rakentamiseen 1,3 milj. euroa.

Nuorten työpajatoiminnan tukemiseen esitetään lisäystä 1,5 milj. euroa.

KOULUTUS

Lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistamiseen ehdotetaan 18 milj. euron lisäystä, josta 7,5 milj. euroa perustuu hallitusohjelman mukaiseen ylimääräiseen korotukseen.

Perusopetuksen laadun ja tasa-arvon parantamiseen ehdotetaan 60 milj. euroa ja varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen 25 milj. euroa. Jatkuvan oppimisen edistämiseen ehdotetaan 5 milj. euroa.

Maksuttomien harrastusmahdollisuuksien edistämiseen koulupäivän yhteydessä ehdotetaan 5 milj. euroa.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Työpaikkaohjaajien koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen ehdotetaan 2,5 milj. euroa. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen ehdotetaan 0,5 milj. euroa.

Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaaminen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin ehdotetaan 80 milj. euroa.

Vuonna 2020 yliopistojen perusrahoitusta lisätään 40 milj. eurolla ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta 20 milj. eurolla.

Suomi varautuu isännöimään yhtä eurooppalaisen suurteholaskennan EuroHPC -yhteisyrityksen supertietokonetta. Suomen rahoitusosuus on vuonna 2019—2026 enimmillään

yhteensä 50 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta nostetaan 25 eurolla 1.1.2020, jolloin sen määrä on 100 euroa kuukaudessa. Tämä lisää opintorahameinoja 3 milj. euroa. Lisäksi 1.8.2020 lukien opintoraha sidotaan KEL-indeksiin.

SOSIAALITURVA ml. työeläkkeet

Tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelma ehdotetaan 0,5 milj. euroa. Määräraha kohdistetaan laaja-alaisen tasa-arvo-ohjelman laittamiseen, jolla koordinoidaan toimenpiteitä tasa-arvoisen yhteiskunnan saavuttamiseksi eri osa-alueilla.

Vuoden 2020 alusta lukien neljännestä ja sitä seuraavista lapsista maksettavaan lapsilisään sekä lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen tehdään 10 euron tasokorotus. Elatustukea korotetaan 7 eurolla. Näihin uudistuksiin on varattu yhteensä 37 milj. euroa.

Kansaneläkelaitoksen resursseja vahvistetaan 32,8 milj. euron lisäyksellä.

Työttömyysturvaan ehdotetaan määrärahoja 2,2 mrd. euroa, joka on 135 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääasiassa työttömyysasteen alenemisesta. Palkka-

tuetun työn rahoittamista työttömyysetuusmäärärahoista ja työllisyysmäärärahoista jatketaan vuonna 2020. Nuorten työllisyyttä tuetaan. Osatyökykyisten työkykyohjelmaan ehdotetaan yhteensä 10 milj. euroa. Työelämän ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelmalle ehdotetaan 1 milj. euron määrärahaa.

Työttömyysturvan aktiivimallin leikkuri poistetaan ja työttömyyspäivärahan lisäpäivien alaikäraja korotetaan 62 vuoteen. Näiden toimenpiteiden yhteisvaikutuksena valtion menojen arvioidaan vähenevän 9,3 milj. eurolla.

Perusturvaan (vähimmäismääräiseen kuntoutusrahaan, sairaus- ja vanhempainrahoihin sekä työttömyyspäivärahaan) tehdään 20 euron korotus, jonka kustannusvaikutus on valtiolle noin 40 milj. euroa.

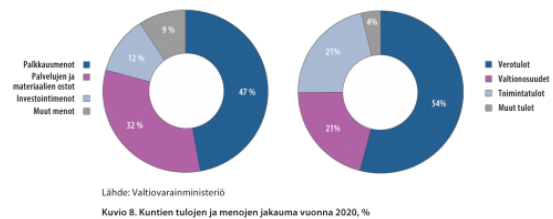
Pientä eläkettä saavien eläkkeitä korotetaan. Vaikutus julkiseen talouteen on nettomääräisesti 183 milj. euroa. Maatilojen maksuvaikkeuksien helpottamiseksi Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron tilapäistä alentamista jatketaan vuonna 2020.

5.3 Kuntatalous

Valtio rahoittaa kuntien toimintaa valtionapujärjestelmän kautta valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla. Kuntien menoihin valtio ei voi vaikuttaa suoraan, vaan ne aiheutuvat eduskunnan säätämien lakien ja kuntien omien päätösten perusteella. Kuntatalouden tilaa ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen on kuvattu tarkemmin kuntatalousohjelmassa ja valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 8.

Vuonna 2020 kuntien ennakoidaan saavan 54 % tuloistaan verotuloina, 21 % toimintatuloi-

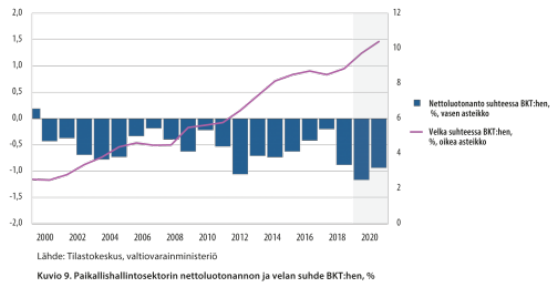
na, 21 % valtionosuuksina ja 4 % muina tuloina. Kuntien menoista 47 % arvioidaan kohdistuvan henkilöstömenoihin, 32 % palveluiden ja materiaalien ostoon, 12 % investointimenoihin ja 9 % muihin menoihin. Kuntien tulojen ja menojen jakaumaa on havainnollistettu kuviossa 8.

Hallituksen paikallishallinnolle asettaman rahoitusasematavoitteen mukaan kansantalouden tilinpidon mukainen paikallishallinnon alijäämä saa olla vuonna 2023 korkeintaan -0,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteen.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan paikallishallinnon alijäämä on 3,1 mrd. euroa eli 1,2 % suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Näin ollen rahoitusasematavoitteen saavuttaminen edellyttäisi paikallishallinnon sopeutusta noin 1,8 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla. Tämä jää katettavaksi kuntien omilla sopeutustoimilla ja valtion tukemilla tuotavuustoimilla sekä työllisyyttä vahvistavilla toimilla, jotka lisäävät talouskasvua ja siten myös verotuloja.

Alijäämän ja velan kehitystä on havainnollistettu kuviossa 9 ja niistä on kerrottu tarkemmin valtiovarainministeriön syksyn 2019 Taloudellisen katsauksen luvussa 2.3.

Valtion toimenpiteet vaikuttavat kuntien tuloihin ja menoihin. Nettomääräisesti valtion toimenpiteiden vaikutus on noin 304 milj. euroa kuntataloutta vahvistava vuonna 2020. Vuoden 2019 tasoon verrattuna valtionosuuksia kokonaisuudessaan kasvattavat 286 milj. euroa kilpailukyky sopimukseen liittyvän valtionosuuksien leikkauksen pienentyminen. Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen valtionosuuksia korotetaan kokonaisuudessaan 124 milj. euroa, ja indeksikorotus (2,4 %) lisää valtionosuuksia noin 198 milj. euroa. Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutos lisää valtionosuutta hieman yli 18 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti uusina tai laajenevina tehtävinä esitetään subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden laajentamista, ryhmäkokojen pienentämistä varhaiskasvatuksessa, perheiden ja elämäntilanteiden moninaisuuden tukemista sekä Vaasan keskussairaalan muuttamista laajan päivystyksen sairaalaksi. Lisäksi toteutetaan jo aiemmin päätetyt las-

tensuojelun jälkihuollon yläkäräjän nosto 21 vuodesta 25 vuoteen ja A1-kielen opetuksen varhentaminen peruskoulussa. Kaikkiaan valtionosuutta korotetaan kuntien tehtävien liisäyksiin liittyen noin 36 milj. euroa.

Muita merkittäviä muutoksia valtionavuisia liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamiseen, johon ehdotetaan 90 milj. euroa vuodelle 2020 pitäen sisällään hoivavanhenkilöstön sitovan vähimmäismitoituksen (0,7) ympärivuorokautisen hoivan yksiköihin, kotihoidon resurssien riittävyyden ja omaishoidon kehittämisen, kansallisen mielenterveysstrategian ja peruspalveluiden saatavuuden turvaamisen.

Perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisen sekä ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamisen lisäpanostukset on otettu huomioon.

MAL-sopimukseen liittyen kunnallistekniikkaavustuksiin kohdennetaan 15 milj. euroa ja MAL-käynnistysavustuksiin 30 milj. euroa.

Valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntiin on eritelty tarkemmin valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 8.3 ja kuntatalousohjelman luvussa 2.2.

6 Yhteenveto

Tässä julkaisussa on tarkasteltu valtion talousarvioesitystä vuodelle 2020.

Pääministeri Rinteen hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeaa työllisyyttä ja kestävästä julkisesta taloudesta. Hallituksen tavoitteena on, että normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023, jota tukee hallituksen tavoite nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin.

Pääministeri Rinteen hallitusohjelmassa linjattiin yhteensä noin 1,4 mrd. euron pysyvästä julkisen talouden menolisäyksistä vuoden 2023 tasolla kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna. Hallituksen pysyvät menolisäykset katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloilla ja uudelleenkohdennuksilla. Verotusta koskevilla ratkaisulla pyritään edistämään myös ilmastotavoitteita. Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana kertaluonteisen tulevaisuusinvestointiohjelman, joka tukee hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista sekä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä.

Talouden kasvun ennustetaan hidastuvan 1,0 prosenttiin vuonna 2020. Työllisten määrän ennakoitaan kasvavan ja työttömyysasteen laskevan. Suomen taloudessa viime vuosina nähty hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa on kuitenkin pidemmällä aikavälillä merkittävä kestävyysvaje eli

epätasapaino tulojen ja menojen välillä.

Vuoden 2020 talousarvioesitys nousee 57,6 mrd. euroon. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan noin 2,0 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 109 mrd. euroon. Vuoden 2020 talousarvioesitykseen sisältyy hallitusohjelman mukaisia lisäyksiä muun muassa pienten eläkkeiden korottamiseen, sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen sekä luonnonsuojelurahoitukseen. Hallitusohjelman mukaisesti liikennepolttoaineiden verotusta korotetaan vuonna 2020. Ansiotulojen verotuksen perusteisiin tehdään indeksitarkistus ja lisäksi pieni- ja keskituloisten tuloverotusta kevennetään maltillisesti, jolla pyritään kompensoimaan välillisen verotuksen kiristymisen vaikutuksia.

Vuoden 2020 talousarvioesitys päivitetään myös www.tutkibudjettia.fi -sivustolle, jossa budjettia voi tarkastella visuaalisesti eri näkökulmista.

7 Lisätietoja

Budjettiosasto

Budjettipäällikkö Sami Yläoutinen,
puh. 02955 30320

Vs. apulaisbudjettipäällikkö Annika Klimentko,
puh. 02955 30180

Valtiovarainministeriö

Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

Budjettikatsaus 2020. Katsaus valtion talousarvioesitykseen, lokakuu 2019

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:58
ISSN 1797-9714 (zine)
ISBN 978-952-367-040-2 (zine)

8 Lukuohjeet ja tulostus

Budjettikatsaus julkaistaan mobiililaitteilla luettavana Mobile Zine HTML5-verkkójulkaisuna. Tämä digitaalinen julkaisu on luettavissa kaikilla päätelaitteilla niiden käyttöjärjestelmästä tai näytön koosta riippumatta (tietokoneet, tablet-laitteet, älypuhelimet ja tv-vastaanottimet, joissa on internetselain). Julkaisun sisältö skaalautuu automaattisesti kulloinkin käytössä olevalle näyttökoolle. Saat suurennettua kuvat ja kaaviot ruudun kokoisiksi klikkaamalla niitä.

Jos katsot julkaisua tietokoneellasi, voit helposti siirtyä sivulta toiselle näppäimistön nuolinäppäimillä ja kosketusnäytöllisellä laitteella vastaavasti pyyhkäisemällä kuvaruutua oikealle tai vasemmalle.

Palaute

Kerro mielipiteesi verkkójulkaisusta. Lähetä terveisesi julkaisutuotanto@vnk.fi.